

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора юридичних наук, професора,
завідувача сектору проблем реалізації господарського законодавства
відділу проблем модернізації господарського права та законодавства
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України»
Теремецького Владислава Івановича
на дисертацію Лучки Арсена Юрійовича
на тему «Реформування Верховного Суду відповідно до європейських
стандартів», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08
«Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Питання реформування Верховного Суду України належить до тих проблем сучасної юридичної науки, актуальність яких не викликає сумнівів як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Набуття Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі у червні 2022 р. перетворило реформу суддівського врядування на структурне зобов'язання держави: виконання вимог Європейської комісії щодо реформування органів суддівського врядування стало однією із семи обов'язкових умов для відкриття переговорів про вступ. Разом із тим звіти Європейської комісії за 2023 і 2024 роки фіксують лише часткове виконання Україною взятих на себе зобов'язань у судовій сфері, а резонансний корупційний скандал 2023 року навколо керівництва Верховного Суду засвідчив системний характер проблем незалежності та доброчесності найвищого судового органу держави. Це підтверджує, що обрана дисертантом тема є не лише теоретично значущою, а й гостро практичною.

Актуальність дослідження підсилюється відсутністю в українській юридичній науці комплексних праць, які б системно оцінювали відповідність проведених за 2016–2024 роки реформ Верховного Суду стандартам Ради Європи – ЄСПЛ, Венеціанської комісії та Консультативної ради європейських суддів – в єдиній методологічній системі координат. Здебільшого наявні дослідження зосереджені на окремих аспектах статусу суддів чи процесуальних механізмів, тоді як системний погляд на реформу як на єдиний нормативно-інституційно-

культурний процес, запропонований у рецензованій дисертації, є новим для вітчизняної доктрини.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідних тем кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету «Архітектоніка та дивергенція державно-правових інститутів в Україні та світі: історія та сучасність» (державний реєстраційний номер 0118U003550) та «Оновлення приватного права України в умовах євроінтеграційних процесів» (державний реєстраційний номер 0122U000626).

Слід окремо зауважити, що дослідження виконане в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, коли питання довіри громадян до судової влади набуває особливого значення для збереження суспільної єдності та легітимності державних інституцій, а сама можливість системного реформування судової влади ускладнюється обмеженнями воєнного стану. Це надає роботі додаткової суспільної ваги.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи та їх новизна.

Дисертація Лучки А.Ю. є, за визначенням самого автора, одним із перших в Україні комплексних правових досліджень реформування Верховного Суду відповідно до стандартів Ради Європи, і ознайомлення з текстом роботи підтверджує обґрунтованість цього твердження.

Мета дослідження сформульована чітко й реалізована через систему з восьми взаємопов'язаних завдань, що охоплюють як історико-теоретичний, так і порівняльно-правовий та прикладний рівні аналізу. Об'єкт дослідження (суспільні відносини, що виникають у сфері реформування та функціонування Верховного Суду України) та предмет дослідження (правове регулювання діяльності Верховного Суду та його відповідність стандартам Ради Європи) є коректно визначеними та логічно узгодженими між собою.

Належний рівень обґрунтованості наукових положень забезпечено застосуванням комплексу методів наукового пізнання – діалектичного, догматичного, історичного, порівняльно-правового, системно-структурного, формально-юридичного методів та методу правового моделювання, кожен з яких

застосовано до чітко визначеного кола питань із покликанням на відповідні підрозділи роботи. Такий методологічно виважений підхід є переконливим свідченням наукової зрілості автора.

На підтвердження достовірності одержаних результатів слугує використана автором джерельна база – висновки Венеціанської комісії, рішення Європейського суду з прав людини, звіти Європейської комісії щодо прогресу України на шляху до членства в ЄС, звіти Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Громадської ради доброчесності, а також результати соціологічних досліджень довіри громадян до судової системи. Список використаних джерел налічує 148 найменувань, що охоплюють як вітчизняну, так і зарубіжну наукову літературу, зокрема праці Д. Косаря щодо ролі інституційної незалежності органів суддівського самоврядування в постсоціалістичних державах.

Отримані у дисертації результати відповідають критеріям наукової новизни: зокрема, вперше в українській юридичній науці запропоновано авторську чотириетапну періодизацію становлення Верховного Суду як інституту судової влади, розроблено концепцію «системної реформи правосуддя» з виокремленням нормативної, інституційної та культурної складових, а також сформульовано цілісну систему авторських пропозицій *de lege ferenda*. Удосконалено наукові погляди щодо системи функцій Верховного Суду та класифікацію системних проблем законодавчого забезпечення реформи. Дістали подальшого розвитку положення щодо принципу «диференційованого запозичення» зарубіжного досвіду та аргументи на користь кодифікації законодавства про судоустрій.

Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи.

За своєю структурою дисертація послідовно розкриває тему дослідження, а її розділи логічно підпорядковані меті, об'єкту, предмету і завданням роботи. Робота складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох розділів (дев'ять підрозділів), висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел; загальний обсяг становить 211 сторінок, з яких

основний текст – 193 сторінки, а список використаних джерел (148 найменувань) викладено на 18 сторінках.

Перший розділ присвячено теоретико-правовим засадам дослідження реформування Верховного Суду. У ньому здійснено історико-правовий аналіз становлення Верховного Суду як інституту судової влади з обґрунтуванням авторської чотириетапної періодизації, досліджено правовий статус Верховного Суду в системі судоустрою України після конституційної реформи 2016 року та обґрунтовано систему його функцій у забезпеченні верховенства права.

Другий розділ присвячено міжнародно-правовим стандартам та зарубіжному досвіду реформування вищих судових органів. У ньому системно проаналізовано практику Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд (зокрема справи «Олександр Волков проти України», «Рецковіч проти Польщі», «Гженда проти Польщі», «Астрадссон проти Ісландії»), рекомендації Венеціанської комісії та висновки Консультативної ради європейських суддів, а також здійснено порівняльно-правовий аналіз досвіду реформування верховних судів Польщі, Федеративної Республіки Німеччина та держав Балтії, на підставі якого сформульовано принцип «диференційованого запозичення».

Третій розділ присвячений аналізу сучасного стану реформування Верховного Суду в контексті євроінтеграційного курсу України. У ньому здійснено системний аналіз нормативного масиву 2016–2024 років із виявленням п'яти структурних тенденцій законодавчого забезпечення реформи, систематизовано сім ключових проблем у сфері незалежності та доброчесності суддів Верховного Суду та сформульовано двадцять авторських пропозицій *de lege ferenda*, структурованих за конституційним, законодавчим, інституційним і культурним рівнями реформування.

Висновки дисертації є змістовними, послідовно узагальнюють результати кожного розділу та повністю відповідають меті й завданням дослідження.

Практичне значення отриманих результатів.

Дисертаційне дослідження має теоретико-прикладний характер, а його висновки та пропозиції можуть бути використані у науково-дослідній діяльності

– для подальшого вивчення правових засад реформування судової влади; у правотворчості – для вдосконалення законодавства про судоустрій, статус суддів та суддівське врядування, зокрема в контексті обговорюваної дисертантом кодифікації відповідного законодавства у єдиному Судовому кодексі України; у правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності механізмів забезпечення незалежності та доброчесності суддів; у навчальному процесі закладів вищої освіти – під час викладання дисциплін «Правові інституції України», «Конституційне право України», «Актуальні проблеми конституційного права та процесу».

Повнота відображення наукових положень дисертації в опублікованих автором працях.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлено в 10 наукових публікаціях автора: 4 статтях у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних (одна з яких – у співавторстві з науковим керівником), та 6 тезах доповідей, апробованих на міжнародних науково-практичних і наукових студентських конференціях упродовж 2024–2026 років. Така кількість і хронологія публікацій засвідчують послідовний характер наукового пошуку здобувача протягом усього періоду підготовки дисертації.

Дотримання академічної доброчесності.

У роботі коректно оформлено апарат посилань на використані джерела, а запозичення ідей і положень інших авторів здійснено відповідно до вимог законодавства про авторське право. Порухень академічної доброчесності, а саме плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів, у дисертації не виявлено. У вступній частині роботи здобувач прямо зазначає, що використовував інструмент Claude (Anthropic) для пошуку та первинного опрацювання наукових джерел, систематизації нормативно-правової бази, а також виявлення й виправлення граматичних, орфографічних та стилістичних помилок, після чого здійснив самостійний критичний перегляд усіх матеріалів і взяв на себе повну відповідальність за достовірність, точність і остаточний зміст дисертаційної роботи. Таке прямо зазначене й чітко окреслене за межами

використання допоміжного інструменту відповідає сучасним стандартам академічної етики та не ставить під сумнів самостійний характер виконаного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави сформулювати кілька зауважень дискусійного характеру, а саме.

1. Авторська чотириетапна періодизація становлення Верховного Суду як інституту судової влади (підрозділ 1.1, висновки на с. 60–62) включає період 1917–1922 років, пов'язаний із діяльністю Генерального Суду Української Народної Республіки та Найвищого Суду Західноукраїнської Народної Республіки. Водночас між цим періодом і початком другого етапу (радянська модель) відсутня інституційна спадкоємність, а державність УНР і ЗУНР та радянська державність є різними, історично перерваними державними утвореннями. Було б доцільно, щоб дисертант уточнив методологічні підстави для об'єднання цих історично розривних епізодів в єдину періодизацію одного правового інституту, а не розглядав період 1917–1922 років як окремий, самостійний історичний прецедент поза межами наскрізної періодизації.

2. Сформульований у другому розділі принцип «диференційованого запозичення» зарубіжного досвіду (розділ 2, висновки на с. 141–143) є цінним у концептуальному сенсі, однак викладений переважно на рівні загальної тези, без розробленого алгоритму чи системи критеріїв прийняття рішення про доцільність запозичення того чи іншого елементу зарубіжного досвіду. Для юридичної техніки, зорієнтованої на практичне застосування, було б корисно, щоб дисертант навів більш операціоналізовану методику застосування цього принципу, придатну для використання законодавцем.

3. У ключових словах роботи фігурує термін «електронний суд», однак у самому тексті дисертації питання цифровізації судочинства та впровадження технологічних інструментів у діяльність Верховного Суду не виокремлено в самостійний предмет аналізу, залишаючись на периферії дослідження. З огляду на те, що цифрова трансформація правосуддя є одним із визнаних у Раді Європи напрямів підвищення ефективності судової системи, було б доцільно, щоб

дисертант пояснив, чому цей аспект не отримав окремого розгляду в межах концепції «системної реформи правосуддя», а також чи розуміється цифровізація як складова інституційного чи культурного рівня реформування.

4. Одним із напрямів удосконалення, обґрунтованих у підрозділі 3.3 дисертації є пропозиція щодо кодифікації законодавства про судоустрій у єдиному Судовому кодексі України (с. 182–199) як засобу подолання нормативної фрагментарності. Водночас у роботі не розкрито співвідношення такої кодифікації з чинними процесуальними кодексами (Цивільним процесуальним кодексом України, Господарським процесуальним кодексом України, Кодексом адміністративного судочинства України), зокрема чи охоплюватиме пропонований Судовий кодекс лише організаційні питання судоустрою, чи також процесуальні аспекти діяльності Верховного Суду. Уточнення предметних меж пропонованої кодифікації є важливим для оцінки її законодавчо-технічної реалізованості.

Наведені зауваження мають характер наукової дискусії і покликані радше окреслити перспективи подальшого опрацювання теми, ніж поставити під сумнів здобуті дисертантом результати.

Загальний висновок про дисертаційну роботу.

Дисертаційна робота Лучки Арсена Юрійовича «Реформування Верховного Суду відповідно до європейських стандартів» є завершеним, самостійним і концептуально цілісним науковим дослідженням, у якому на основі широкої джерельної бази та застосування адекватної методології здійснено комплексний аналіз актуальної проблеми сучасної юридичної науки. Отримані результати мають істотне теоретичне значення для розвитку доктрини конституційного права та теорії судової влади, а також вагоме прикладне значення для вдосконалення законодавства про судоустрій і статус суддів в Україні.

Викладене дає підстави для висновку, що дисертація Лучки Арсена Юрійовича на тему «Реформування Верховного Суду відповідно до європейських стандартів» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та практичним значенням здобутих результатів відповідає

спеціальності 081 «Право» та вимогам пункту 10 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Лучка Арсен Юрійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:
завідувач сектору проблем реалізації
господарського законодавства
відділу проблем модернізації
господарського права та законодавства
Державної установи
«Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова
Національної академії наук України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ

